

Oblikovanje sistema dolgotrajne oskrbe ostaja v Sloveniji aktualna in nerešena tema že četrto stoletja, ko so se evropske države odzvale na demografske spremembe staranja prebivalstva. Da bi pomagali slovenski vladni politiki in upravi, se temu vprašanju posvečamo v naši reviji že od začetka; zadnja leta tudi v vsakem uvodniku. Danes si zastavljamo vprašanje: *Je dolgotrajna oskrba odgovornost posameznika in njegove družine ali države?* Vprašanje je retorično; gerontološka spoznanja in praksa enoumno kažejo, da odgovor ni izbira med alternativama, ampak sinteza obeh strani. Treba pa je razmisliti o vlogi ene in druge in o ravnotežju med obema.

Če sistem dolgotrajne oskrbe v državi zaostaja za potrebami ljudi in za razvojem strokovnega znanja, je veliko najšibkejših ljudi prikrajšanih v osnovnih človeških pravicah. V bolezni in starostni onemoglosti ostajajo sami, brez zdravljenja, brez pomoči, umrejo lahko zapuščeni od žeje ali lakote. Tržne oskrbovalne institucije so v tem primeru naravnane same nase in na storitve, ki jih prodajajo; govorjenje o humani, človeško čuteči, na posameznika in njegove potrebe usmerjeni oskrbi in negi postaja bolj ali manj reklamna laž. Doma in v ustanovah se zaradi stisk oskrbovalcev dogaja veliko nehotenega nasilja in zanemarjanja šibkih starih ljudi. Pritisk, naj se država distancira od javne odgovornosti za oskrbo onemoglih, je vgrajen v koncept tržnega liberalizma. Kako je v Sloveniji? Občina mora poskrbeti za vrtec v svojem kraju, ne pa za dom za stare ljudi. V zastarelih normativih in standardih so v ospredju storitve in interes ustanove, ne pa strokovni razvoj sodobnih programov. Družinski oskrbovalci, ki nosijo v državi težo treh četrtn oskrbe, nimajo nikakršne organizacije in komaj kaj razbremenilne pomoči. Ta in podobna dejstva kažejo, da se oskrbovalni sistem v Sloveniji v četrto stoletja tranzicije iz socialistične socialne države in tradicionalne domače oskrbe spontano približuje tržni logiki proizvodnje in prodaje oskrbovalnih storitev ali pa zahaja v kaotičnost. Domovi v državni mreži so vpeti v Prokrustovo posteljo zastarelega sistema in pristnih želja zaposlenih in vodstev po razvoju. Domači družinski oskrbovalci omagujejo ob teži oskrbovanja in drugih obveznostih ter izgubljajo upanje v solidarno pomoč. Slovenska vladna politika in uprava zamujata v svoji vlogi organizatorja sodobne dolgotrajne oskrbe že četrto stoletja, medtem pa se bližamo kritični točki v pripravi na obvladovanje nalog demografske krize – kakovosten sistem dolgotrajne oskrbe in vzdržna proizvodnja ob staranju delovne sile sta namreč polji, kjer bo bitka za zmago v demografski krizi dobljena ali izgubljena.

Kaj pa se zgodi, če država prevzame vso odgovornost za dolgotrajno oskrbo: od posameznika za njegovo starost, od družine za njihove onemogle člane, od krajevne skupnosti in humanitarnih organizacij za sožitje v kraju? Danes ta težnja ni na površju, v preteklosti so šle v tej smeri komunistične in deloma tudi skandinavske socialne države. Sistemi s to usmeritvijo so sorazmerno kratkotrajni že zaradi tega, ker bodisi ekonomsko propadejo ali pa se s svojimi storitvami približujejo tržni logiki. Nekaj tveganja je tudi v tem, da slabijo imunsko zmožnost solidarne pobude v posameznikih, družinah, krajevnih skupnostih in civilnih organizacijah.

Danes in v prihodnje, ko se bodo potrebe po oskrbi podvojile ali celo potrojile, je torej rešitev uravnotežen sistem dolgotrajne oskrbe, ki celotno oskrbo gradi na odgovornosti države, posameznika, družine in civilne organiziranosti na krajevni ravni, vse stroke pa pri tem povezuje v interdisciplinarno celoto. Če boste v tej luči brali pričujočo številko revije, boste pomen celovitosti lahko preverjali v spoznanjih in konkretnih izkušnjah raziskovalnih člankov o skrbi za razvoj otroka s posebnimi potrebami, o zadovoljstvu oskrbovancev v ustanovah in v ostalih prispevkih, vključno s prvim delom obsežnega poročila z največjega svetovnega gerontološkega kongresa poleti v Kaliforniji.